

3457

פרוטוקול מס. 5/ד'

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
התקיימה ביום ג', י"ט בטבת, תשי"ט - 30.12.58 - שעה 9.00

נ ו כ ח י ם

- חברי הוועדה: היו"ר מ. ארם
 ב. צ. הוראל
 פ. זוערץ
 ח. יהודה
 ש. כפרית
 י. ניצני
 ד. נצר
 ר. צברי

מוזמנים: מר בר-סלע - ממנהל הכללי, משרד הסעד.

גב' צ. בלוך - מנהלת המחלקה לילד ונוער;
 גב' ר. הוטנר - מנהלת רשות חסות הנוער;

גב' ד"ר הופרט - מנהלת המחלקה לעבודה קהילתית
 דיון על בעיית הילדים המפגרים.

סדר-היום:

היו"ר מ. ארם: אני פותח את הישיבה.

נשארו עדיין מספר סעיפים שבהם טרם דנו. נתחיל
 היום בדיון על בעיית הילדים המפגרים.

מר בר-סלע: הודעתי בישיבה הקודמת על החלטת שלוש הגורמים
 המעוניינים לקיים את הסקר על מצב הילדים הזקוקים
 לטיפול מיוחד. נפגשתי השבוע עם מנהל מוסד "סולד", שהוא המבצע מטעם שלוש
 הגופים את הסקר. הוא אמר לי שאנין הסקר התקדם בצעדי ענק, והוא מקווה
 בשבועות הקרובים לסכם את השלב הראשון.

גב' ר. הוטנר: עבודת הטיפול בנוער מפגור מתחלקת בין שני גופים.
 המחלקה לטיפול בילד נוער עוסקת בריכוז הפניות
 ומיונם. המיון הסופי לגבי המוסדות נעשה בשיתוף המחלקה שלנו. אלינו הם
 מתחילים להגיע ערב כניסתם למוסדות ממשלתיים. אנו קובעים פחות או יותר
 אילו הם הסוגים שיוכלים להתקבל כרגע במוסדות הקיימים. הדבר נקבע לפי
 הגילים, לאופי וסוג הפיגור. על פי נתונים אלה מציעה המחלקה רשימה,
 ויחד אתנו מרכיבה את הרשימה הסופית. האספקט שלנו הוא של סוג ולא של
 הילד האינדיווידואלי.

כאשר הילדים מגיעים אלינו, הרי לפנינו ארבע
 אפשרויות, גם כן לפי גילים וסוגים. המוסד ברוחמה מלא לגמרי, ויש בו
 213 כנים וכנות.

גב' צ. בלוך: היה לי בנדרון ריב עם מנהל מחלקת הכספים. אני
 טענתי שיש שם 176 מקומות והוא טען שיש 193. עכשיו
 יש במוסד 213 ילד.

גב' ר. הוטנר: ברעננה נמצאים המקרים הקשים ביותר, לא מבחינת הפיגור אלא מבחינת אופן ההתנהגות, ושם יש קבוצת מנוגרים של 150 איש. בגבעת שמש יש 50 מנוגרים, ובכפר השוודי - 61.

מהו ההבדל בכוח הקליטה בין אשתקד לשנה זו? בשנת התקציב 1957/58 היו 380 ילדים ונוער מסודרים במוסדות; בשנת 1958/59 - יש לנו עכשיו 471 ילדים. הסיכויים לשנת התקציב הבאה 1959/60 הם להוסיף 95 ילדים, אם יבוצע ההסכם עם מל"ן והסוכנות במלואו; אבל אין לנו עדיין אישור מהאוצר על דמי החזקה עבור כל המקרים. הסכום שמל"ן והסוכנות נותנים לשם הגדלת כוח הקליטה הוא בערך 90,000 לירות, וזה כולל הגדלת השירותים, שינויים מסוימים במבנים על-מנת להתאימם לסוג ילדים אחר וכן רכישת שני בתים מהשכנים. הסכום כולל גם את שיפוצו של ביתן נוסף בכפר השוודי. אינני יודעת עדיין מה תהיה חלוקת הילדים, אבל אני מניחה שהם מצדם, לאור הסכומים שהם נותנים, ידרשו גם לסדר מספר מסוים של מקרים שלהם.

כאמור, אין לנו עדיין אישור מהאוצר על דמי החזקה של אותם 95 המקומות שיתווספו. יש אישור ל-25 מקומות בלבד. 70 מקומות עדיין אינם מוכנים, ואנו מקווים שנצליח לקבל את האישור המתאים לדמי החזקה. אנו מקווים להגדיל את מספר המקומות ברעננה, בכפר השוודי, וכן יש תכנית לבנות ביתן נוסף ברעננה או דוחמה עבור המקרים הקשים, האגרסיביים אבל זה ענין לתקציב פיתוח שטרם אושר.

נוסף לכך משתתפים מל"ן והסוכנות בסקר שיעלה כ- 21,000 לירות. מובן שבסכום זה אי-אפשר לבצע סקר מקיף וכולל. הסקר לא יכלול מספרים מדויקים על כל הילדים המפגרים הנמצאים בישראל לסוגיהם. החלטנו כרגע, לאור התקציב המצומצם, לסקר, לערוך רק "שש-קייז" (שאלה: כיצד נערך הסקר?) משתמשים בתיקים וברשימות הנמצאים במחלקה לטיפול בילד ונוער. קודם כל מוודאים אם החומר מעודכן. הוחלט על שאלונים ששולחים ללשכות הסוציאליות עם רשימת המקרים הקיימת במחלקה כדי שהעובדת הסוציאלית תוכל למסודר כמה פרטים ראשוניים. הבוונה לערוך לאחר מכן מיון קצתי יותר כולל על סוגי המפגרים, כי הדבר חשוב לגבי צורת הטיפול. הצורה היחידה איננה דוקא אישפוז; יכולה להיות צורה של מעונות-יום וכדומה.

החלטנו לכלול בסקר את הילדים המסודרים במוסדות מאחר ועליהם יש נתונים הרבה יותר מדויקים מאשר על אחרים. לאחר עריכת רשימה מעודכנת וכללית, תהיה לנו אודינטיביה מסוימת לגבי החלוקה לסוגים וגיליים. מובן שהדבר יכלול גם אותם מקרים שעדיין אינם מסודרים במוסדות וטעוניהם בדיקות מיוחדות, פיסיות פסיכיאטריות ואחרות. במקרים רבים הצורה החיצונית מראה על פיגור, אבל למעשה הפיגור הוא רק משני ועובדה היא שהילד הוא חולה-נפש.

השלב הראשון של הסקר יסתיים בעוד חודשיים-שלושה.

גב' צ. בלונד: הייתי רוצה שנחזור לאותה תקופה בה ועדת השירותים הציבוריים נתנה מקום נכבד ומחשבה רצינית להכנת חוק או תקנות בדבר ילדים מפגרים. סיכמנו כמה דברים, ביניהם את ענין רישום הילדים.

אני סבורה שהבעיה מקבלת היקף רחב. יש למעלה מ-1,600 ילדים וצעירים. אין כמעט תמותה בקרב הילדים. בשנת 1957 היו 5 - 4 מקרים בכל המוסדות. כיום גם התמותה בבתים הפרימיטיביים ירדה. עלינו לגשת לבעיה בצורה ממלכתית, וקודם כל לדאוג לשינום של הילדים וריכוז הפניות. אנו מסוגלים לסדר את הילדים רק בהתאם לכוח הקליטה במבנים. לא הקימונו מוסדות מיוחדים. אם ינתחל להתווכח עם

האוצר ועם הכנסת ונבקשם שיגלו מקורות כספיים על-מנת לננות מראש מבנים - תעבורנה שנים. את הכפר השוודי נפתח בפברואר עם קבוצת ילדים, אבל צריך היה שם לשפר וליצור תנאים. לפעמים תנאים המתאימים לסוג אחד אינם מתאימים לסוג האחר. הוא הדין ברעננה, וגם ברוחמה הוספנו כמה ביתנים.

ולכן חשוב כל כך חוק בנדון. אם החוק יהיה אתנו, תהיה מסגרת של רישום ילדים. אם נדע מהו מספר הילדים - יקבל הדבר אופי אחר. חלוקת הילדים הוכף להיעשות לפי טיב המקומות שאפשר ליצור במוסדות. ילדים מוכי-גורף אלה הורסים את חיי המשפחה; אבל זה איננו אומר שאנו יכולים להעדיף סוג אחד על השני. אנו משתדלים לחלק את הילדים למקומות במיטב יכולתנו. אם החלוקה היא על סהרת הצדק - אינני יודעת, כי במספר מקרים מסדרים אותם המקרים שיכולים ללחוץ על אישיות מרכזית. אנו משתדלים לעשות את המכסימום על-מנת להתגבר על הבעיה בהיקפה.

עלינו להיכנס לעבודה עם מוסדות פרטיים. יש מוסד בהרצליה שם יש ילדים היכולים לקבל חינוך. אם נוכל להושיט יד לפיתוח מוסדות אלה - הרי לפחות בתקופת המעבר נוכל להקיף יותר מקרים.

אני בטוחה שהסקר ישא פרי. עד שנסכם את הסקר - בודאי תעבור שנה. נשאלת השאלה: נסתפק בזה או שנחפש בינתיים דרכים אחרות, בנס-ציונה יש מוסד פרטי לצעירים. לא מכבר הוצאנו קבוצת ילדים מרוחמה ושלחנה למוסד פרטי. ברוחמה אי-אפשר היה להחזיק את האידיולוגיה המתבגרים, כי הם התנפלו על הילדים הקטנים. בנס ציונה קיים משטר חיים אחר. הצפיפות איננה מאפשרת ליצור קבוצת צעירים מבודדת, כי הכל צר וקטן. המוסדות הללו אינם ממלאים תפקיד של בית-ספר יסודי, אבל הם מוסדות חינוך, ואנו רואים את המומנט החינוכי.

לא אגיד שהמוסדות הפרטיים הם אידיאליים. אבל לפני שנה צצה המחשבה שנוכל לסדר 150 ילד באופן פרטי. תארנו לעצמנו שחלק מהמקומות נוכל לתת לרשות המקומיות. בזמן האחרון גם חשבנו על אפשרות של השתתפות ההורים באחוז קטן, כאשר יש באפשרותם להשתתף. כאן יצויין ש-99% מחולי-הנפש נמצאים במוסדות ממסלתיים ללא כל תשלום.

הקמתם של מוסדות יום הוא ענין בעל חשיבות. זוהי עבודה משותפת עם הרשות המקומית ועם משרד החינוך. הרשות המקומית בותנת את הסכנה, ומשרד החינוך מספק כאילו את המורה. אנו בוחנים את המדריכה, את אם הבית. השנה הוקמו חמשה מוסדות חדשים בכפר-אטא, קורדאני, סבריה, עפולה וכן בחולון ובנתניה. ואשר לערים - אנו בכל-זאת חושבים שהערים הגדולות והוותיקות חייבות לפתור את הבעיה בכוחותיהן, את הבעיה של מעונום-יום לילדים אימבסיליים. אנו רואים מתפקידנו ללכת לרשויות מקומיות יותר חלשות. אם חולון קלטה מספר רב של ילדים מפגרים, והוא הדין באר-שבע - הרי עלינו את מעט האמצעים להעביר בתור השתתפות דוקא למקומות אלה. באר-שבע אפילו כיתה לילדים חרשים. הילדים נשארים שם עד שעה 15.00. היינו מעוניינים לברוק את הילדים הנמצאים במוסדות השונים, ושםא הביתן הרפואי בכפר השוודי יכול לתרום את חלקו בכיוון של בריאות הילדים וסידורם.

אם ישחק לנו המזל, היינו רוצים לפתח שירות-בית בשביל הילדים הללו. ילד כזה מהווה אסון למשפחה כולה. הסטיסטיקה מראה שבשנים האחרונות, לאחר מלחמת העולם השנייה, בכל הארצות אחוז הילדים המפגרים הנולדים הולך וגדל ואילו התמותה ירדה. זובי בעיה רצינית בכל פעולם. בארצות רבות משתדלים לפתח את שירות הבית. אין ספק שיש להכין את המשפחה ולהדריכה כיצד להגיב על תופעה זו. בדרך כלל בתחילה האנשים מתבודדים ומתביישים - ואין כאן שאלה של מעמדות. הם אינם רוצים שידעו על כך ומעוניינים להיפטר מהילד. חשבנו שאם יעלה בידינו לפתח שירות בית שיהיה בקשר עם המשפחה, אולי משפחה מטופלת בילדים -אפשר היה ליצור תנאים מיוחדים להחזקתם של הילדים.

הגב' הופרט פיתחה שירות מטפלות ארצי. אם יהיה לנו קאדר של מטפלות שהיה להן נכונות -ולכן דרושה רוח חלוצית - נוכל לעשות את המלאכה.

בסיכום רצוני לומר, שלמרות שהפרספקטיבה היא הרבה יותר טובה ומניחה את הדעת השנה מאשר עד כה, עדיין המלאכה רבה. מסתבר שלכפר השוודי נוכל בכל-זאת לקבל קבוצת ילדים בחודש אפריל. אני מקווה שנתגבר על הצד הכספי, ואולי אף ברעננה נוכל לעשות משהו. אבל כל זה עדיין איננו מדביק את הצרכים הקיימים במציאות. צריך לדעת שכאן נותנים למשפחות אפשרות של חיים אחרים. לכן אין ברירה אחרת אלא לעשות משהו, וגם האוצר איננו צריך לחשוב שהוא סיים בכך את תפקידו.

נשמח את הכנסת תסייע לנו לפתור את הבעיה במובן תחיקתי, וכן לסדר במוסדות פרטיים הקיימים כ- 150 - 100 ילד, וזאת לתקופת מעבר. 50 מקומות יהיו על-חשבוננו, ואשר ל- 100 המקומות הנותרים - נתן השתתפות בסך של - 75 ל"י לרשות המקומית.

ש. כפרית: אתמול נוכחנו לדעת מהו המפעל של קבלת הילדים, ומה הם תנאי המוסד והפרסונל. ניתנה לנו דוגמה מאלפת של קבוצת ילדים מגילים שונים. נראה לי שההתקדמות בפתרון הבעיה איננה הולמת את המציאות. שמענו בשמחה שבמשך השנה סודרו 90 ילדים נוספים. דומני שהפרוגרסיה גדלה מדי שנה בשנה. פרוגרסיה זו, במידה ואני בקיאה במספרים, איננה משיגה את הגידול הטבעי ואת העליה. שמענו שמדי שנה נוספים 100 ילדים. יש לנו 1,400 ילד המחכים לסידורים, ובמשך השנה נוספו עליהם 200.

אנו פועלים בשטחים מסוימים של טעד בקידום מתמיד, העולה על התוצאות הקודמות. דומני שגם בשטח זה מוכרח להיות קידום. נאמר לי, שקציני המבחן הגיעו עכשיו לכל ריכוזי העולים. גש בעיה זו מוכרחים לראות לאור העובדה, שילדים כאלה מפורזים על-פני הארץ ואין להם אפשרות להגיע לכלל סידור, אין אפשרות שמשפחותיהם ישוקמו ללא עזרתו של משרד הסעד.

גם בענין זה יש להנהיג רביזיה. עם כל הקושי, אולי צריך לחשוב על פתרון בכיוון זה, שההורים יתבעו להשתתף בשכר החזקת הילד יותר מאשר עד כה על-מנת לאפשר את קליטתם של אלה שהוריהם הם מחוסרי אמצעים. יש לערוך סקר כלכלי על מצב ההורים ויכולתם כדי לשתפם במעמסה. עם כל גישתנו הסוציאלית למשפחה שבגורלה נפל האסון הגדול, עלינו לחפש את כל הדרכים.

לא קבלנו מספרים כמה ילדים נמצאים במוסדות הפרטיים. האם קיים פיקוח על המוסדות הפרטיים, כי הרי לא רק התקציב קובע אלא גם תנאי ההחזקה והטיפול.

שמענו שנוספו היום 5 כיתות-יום. האם אפשר לקבל פרטים על העבודה במוסדות אלה, באיזו מידה הם פותרים את שאלת הילד והמשפחה. כמה כיתות יום יש בסך-הכל? צורה זו של סידור ילדים מפגרים מאפשרת לפתור בעייתם של יותר ילדים, אבל בכך חייב להשתתף משרד החינוך. בשנה שעברה היה תקציב ל- 65 כיתות, והן נפתחו. איננו מעלה כלל על הדעת שיש הגבלה מראש הקובעת שלא תיפתחנה יותר כיתות אם חייבים לעשות זאת. משרד החינוך חייב לעשות זאת במסגרת חוק חינוך חובה.

לשאלת המפעלים המוגנים - הרי עתיד המתבגרים מהווה שאלה חמורה. משרד העבודה חייב לתרום את חלקו בשטח של ההכשרה המקצועית.

אשר להדרכת הבית - גם כאן יכולה להיות שותפות עם עובדים של משרד הבריאות כמו האחיות הציבוריות וכדומה, וכן אנשי משרד החינוך. מדוע צריך המשרד לעמוד בשטח זה בודד ומיותר, כאשר יש גורמים נוספים העוסקים בכך.

גב' בלוך אומרת שיש מוסדות פרטיים, שם אפשר לסדר ילדים, ויש גם משפחות אומנות. זוהי הוצאה יותר קטנה מאשר לבנות מוסד ולקיימו. סידור במשפחה אומנת צריך לעלות כ- 120 לירות, בתנאי שיהיו שם תנאים הוגנים וטיפול הוגן. מה הפתרון לבעיה זו גם בתקציב?

אנו צריכים לשקול כיצד לסדר ולקלוט מספר יותר גדול של ילדים במסגרת התקציב שיאושר. אשתקד ועדת השירותים לא קיבלה את ההצעה בדבר חקיקת חוק, אבל החליטה על חובת הרישום של הילדים. הרישום חשוב כדי לראות באיזה מקום לקדם את פני הרעה כאשר מודיעים על כך בזמן הלידה או בגילם הרכים.

הינ'ר מ. ארם: לאור ההחלטה שקבלנו אשתקד, שלא הניעה את הגורמים ושום דבר לא זו - אני מתחיל להיות אפיקורס לגבי שלושה דברים: קודם כל לגבי הסקר; שנית, לגבי חובת הרישום; ושלישית - לגבי החוק. אנו מטפלים בילדים מפגרים, ונמצאים בפייגור עצום. הסקר יגלה לנו גדולות ונצורות, אבל מה הועילו חכמים בעשותם סקר זה, אם אי-אפשר להבטיח כל טיפול, ואם אי-אפשר לפתור את הבעיה בהיקפם. האם הסקר בא להוכיח את היקף הבעיה אך ורק כדי ללחוץ על האוצר? במצב זה אתנגד לכל חובת רישום, כל עוד קיימת חוסר פרופורציה בין מה שעושים לבין הקיים. כל פניה בדבר חובת רישום גוררת אחריה מסקנה והתחייבות. האם הודעות הרישום תשארנה בארכיון?

כל עוד לא נצמצם במידה מסוימת את הפער בין המציאות לבין עבודתנו - אהיה מוכרח להצניע לכת. אני אסר שהכל צריך להיות מכוון לנקודה אחת מוחצת - סתימת הפער. יכול להיות מקרה הקשה ביותר, שהורס את המשפחה, אבל מאחר שצריך לשלוח אותו לרוחמה - לא מוצאים לו סידור, כיוון שהמוסד ברוחמה מלא. לעומת זאת, מקרה קל ביותר עלול למצוא את סידורו. בדרך זו אפשר להגיע למצב חסוד לפיו המקרים שיכולים לחכות - יסתדרו, היות ויקבע כאן כושר הקליטה של המוסד, ואילו המקרים שסידורם איננו סובל דחוי - לא ימצאו את סידורם. בלי רצון, מגיעים לעוול משווע ולהריסת משפחות.

מהו הסימן המובהק לעדיפות? האם מצב המשפחה או מצב הילד? אני מבקש לדעת כיצד פותרים את הבעיה שהעליתי מבחינת השיבוץ במוסדות השונים.

אני סבור שכל עוד הבעיה לא תכה בליים ותעורר הדים בציבור - נתקל בקשיים כדי לפתרה. כאן דרושה יוזמה של משרד הסעד וגם של ועדת השירותים הציבוריים כדי שבעיה זו לא תישאר בתחומי הכתלים הלו. זה ענין לעתונות, להסברה פומבית רחבה. ורק לאחר מכן בא ענין התקציב.

אנו עומדים לאשר תקציב חדש. חושבני שנצטרך לבדוק מחדש את תקציב משרד הסעד וכן את ענין סולם העדיפויות, את המוקדם והמאוחר. אפשר לפתור בעיה חיונית זו אולי על-ידי צמצום שטח אחר, עבודה אחרת והעברתם לגורמים שיכולים לעשותם בלי עזרת משרד הסעד. יתכן שבגדרי התקציב נצטרך לעשות פעולה שיבוץ אחר, לצמצם במקום אחר ולהגדיל את הסעיף הזה בגדרי התקציב הקיים.

התקציב הנוכחי איננו מספיק ואיננו מדביק את הצרכים. ללא התעוררות ציבורית לא נפתור את הבעיה. לפי החשבון ילד צריך לעלות 150 לירות, וכדי לסתום במידת-מה את הפער - צריך לרתום את הציבור לעול הזה. עדיין יש בכוחו של הציבור לחשוב כיצד להציל משפחות אלו ולפתור את אחת הבעיות הכאובות במדינה.

את ההיכרות הראשונה שלי עם העולם הרחוק עשיתי
במוסדות לילדים מפגרים. במסגרת הוועידה העולמית
למען הילד, נערכו ביקורים במוסדות ילדים שונים, והביקור הראשון היה
במוסד גדול ומפואר לילדים מפגרים. זהו מוסד המשתרע על-פני שטח גדול, בנוי
בסגנון יפני. המוסד מורכב ממבנים שונים, דוגמת הסגנון של הכפר השוודי,
בשונה אחד, שהצריפים יוחד נאים מבפנים ובמחוץ. זהו מוסד עבור כמה מאות
ילדים מגילים שונים, החל מגיל הגן ועד לגילאי נוער. הרעיון הוא - הקמת
מוסדות יום לילדים אלה ולא פנימיות.

בוועידה למען הילד וגם בוועידה הכללית הובע
הרעיון, שלא לקחת את הילד מהאווירה הביתית והמשפחתית. הדעה שרווחה
היתה, שיש לעזור למשפחה עד כמה שאפשר בסידורו של הילד וקידומו בתחומי
חוג המשפחה.

הילדים באותו מוסד עוסקים במלאכות שונות.
יש שם אפשרויות שונות לעיבוד חמרי גלם שונים. הם עוסקים במוצרי אורז,
בציור, בקליעת חבלים וקש. יש חבורה ציבורית המסיעה את הילדים מבתיהם
למוסד וחזרה. במוסד כל הילדים לובשים בגדים השייכים למוסד. יש סטודנטים
העובדים במוסדות אלה כי הלימוד קשור בעבודה במישרין.

לאחר הביקור במוסד התקיים דיון בוועידה.
הוועידה היחידה בה קיבלה ישראל את המסטום של יושב-ראש היתה הוועידה
לילדים מפגרים, תוך התרשמות שישראל הגיעה להישגים בשטח זה. ועל מה
דנה הוועידה, ומה היו החלטותיה? הבעיה שעמדה לפנינו לא היה אותו ילד, אלא
העזרה למשפחה שיש לה ילד מפגר כדי שלא תיהרס בעקב אסון כזה. כל עבודה
סוציאלית איננה יכולה להקיף את כל המקרים. אבל כשם שרופא לא יפסיק
לטפל בחולה אחד רציני בגלל העובדה שאין הוא יכול לפתור את בעייתם של
כל החולים, כן אין להעלות על הדעת שלא נחשוב על כל מקרה ומקרה, על כל
בעיה אינדיווידואלית.

אני סבורה שלא נתקדם בפתרון הבעיה אם לא נלך
בדרך של מוסדות יום עם עזרת בית. והשאלה הניצבת היא: מי יעמוד במעמסה
הגדולה הזו? עלינו לחפש דרכים כדי להגיע לעזרה ציבורית. אגב, המוסדות
הללו ביפן אינם ממשלתיים והוצאותיהם אינם מתכסים מתקציב הסעד של
הממשלה. זוהי עבודה ציבורית של ארגונים חפשיים. קיימת שם עבודה של
"הצלב האדום" וארגונים אחרים.

אני אומרת איפוא שהפתרון נעוץ במוסדות יום,
שם שוהים הילדים מהבוקר עד הערב, ולעת ערב הם חוזרים לבתיהם. צריך
לעודד את ההורים ואת הגופים הציבוריים שיטלו על עצמם משימה זו. בכפר
השוודי אראה בכך הישג אם המוסד הרפואי יגלה פתרונות.

הייתי מזהירה בנדון זה מפני סטטיסטיקות.
אצלנו לא רק נולדים ילדים מפגרים, אלא גם באים ילדים כאלה עם גלי העליה.

מר בר-סלע:

רצוני להצטמצם בשאלה זו בלבד, אם כי חנרת-הכנסת
נצר במצאת צדקין תחת הרושם של הוועידה והיא
הכניסה אותנו לשטח אחר. כמה דברים שנאמרו על-ידה, שאני מעריך אותם מאד,
עלולים להוציא אותנו מהמסלול הנכון. קודם כל, זה יהיה נושא רחב - איזה
סוג ילדים יהיו במוסדות יום, מי יבקר אותם - היום של משרד החינוך
המתקיימות ביום היום. אפשר אמנם לומר: אין צורך במוסדות סגורים ומוטב
להנהיג כיתות יום בהן יהיו הילדים עד שעה 16.00. הם יוכלו להתקדם
בכיתות אלו, לעסוק במלאכות שונות וכדומה. אבל עובדה היא שיש מספר
לא מבוטל של ילדים כאלה אשר לעולם לא יעשו שום מלאכה. אותו נער
אגרסיבי אין בכוחו לעשות שום פעולה.

אל בזלזל בעבודת הסקר, כי היא חשובה ביותר.
רצינו לדעת האם 1600 המקרים ראויים לסידור במוסדות יום אם לאו. תרשו
לי לומר, ששמעתי מפי האנשים המטפלים בבעיה שהם בטוחים שילדים אלה
לא ניתנים לסידור זה. כולנו נשמח אם הסקר יוכיח לנו שלא 1600 ילד
צריך לשלוח למוסדות אלא רק 800. במקרה כזה, התכנית תהיה לגמרי אחרת.

מר בר-סלע -

נקודה נוספת: האם יש צורך במוסדות ציבוריים או מוסדות ממלתיים בארץ? יש אומרים שגם בחו"ל זה כך, שדוקא עבור ילדים מפגרים קשה לגייס כוחות ציבוריים. סיבה אחת לכך, שהראשונים המטפלים בכך הם ההורים, שהם כביכול האינטרסנטים, ועובדה זו מגבילה מאד. כרגע הפעולה מקיפה את ההורים, ולא עלה בידם למשוך כוחות דוגמת אילנשיל. האגודה הראשית צעדיה תובעת מאתנו בחוקף שאנו נתן את החקציב הראשון לפעולותיה.

לא אח כל הילדים המפגרים, ללא כל הגדרה, צריך להכניס לפנימיות. אבל יש סוגים שצריך לשכנם אך ורק במוסדות, בזה אין כל ספק, כי אחרת הילד יהרוס את המשפחה.

אסור להפריץ בשני הכיוונים. בשנתיים האחרונות הקימונו שני מוסדות חדשים - וזה נושא שוועדה זו טיפלה בו. הוועדה עיכבה למשך מחצית השנה את ענין רעננה, אבל התגברנו על זה. הכנסנו לשם 150 ילד. לכפר השוודי הכנסנו 100 ילד. במשך שנתיים סידרנו איפוא 250 ילד. אנו אומרים היום, שתוך שלושה חדשים יהיו מקומות לעוד 100 - 95 ילד. אין לזלזל בכך כלל וכלל.

מלבן מוכן באופן תיאורטי להיכנס לתכנית ארוכה. אבל כמה דברים אמורים? אם הם ידעו בדיוק את התמונה ואת התכנית. נאמר שיש להקיף 1,000 - 800 ילד. אם המדינה יכולה לפתור בעיה זו במשך שנה - ניהא. אבל תיכף אנקוב בסכומים על כמה מדובר. לא זו צריכה להיות הדרך, אם רואים את אמצעיה של המדינה. זו צריכה להיות תכנית לארבע שנים. בכל שנה צריך להוסיף בערך 200 מקומות. תוספת 200 מקומות תעלה בגבולות של 5,000 - 10,000 לירות לכל מקום. הסכומים צבאיים היום בתוספת מקום איש אומרים דבר, כי זו תוספת למקומות קיימים. אם עוברים את המכסימום שמוסד יכול לקלוט - הרי יש צורך להוסיף מטבח, מרפאה, חדרי בידוד, וכל זה כרוך בהשקעות לא קטנות. אבל אפילו אם ננקוב בסכום של 5,000 לירות למקום, הרי תוספת מקומות לאלף ילד כרוכה בהשקעה של 5 מיליון. אפילו אם נחשוב שהחזקתו של ילד עולה 150 לירות לחודש, הרי החזקתו לשנה עולה 1,800 לירות. אם נגדיל את כוח הקליטה ב- 1000 מקומות, הרי פירוש הדבר הוצאות החזקה נוספות של 1,800,000 לירות. אסור לנו איפוא להיתפס למכסימום שאיננו מעשי.

במשך באותה דרך בה הלכנו, בקצב יורד מזורז. אני חושב שאפשר לזרז את הפעולה, כי מלבן מוכן לתת את חלקו. הוא רק מתנה את השתתפו בשני דברים - ראשית, שתהיה תמונה ברורה על התכנית; שנית, שבתום הקופה מסוימת הוא יסתלק מהענין, היינו - הוא מתחייב להיכנס לבעיה אך ורק למשך מספר שנים. הבאתי את הבעיה בפני האוצר. האוצר מוכן לנהל משא ומתן, אבל כולם מחכים לנתונים מבוססים.

חבר-הכנסת ארם טען שיש לצמצם סעיפים. אינני רואה שדבר זה ניתן. אנו עכשיו דנים על בעיה מסוימת, אבל כאשר ניכנס לבעיית העבריינים לא נאמר שצריך לצמצם או להגביל את הטיפול בעבריינים אלא להרחיבו. אומרת חבר-הכנסת כפרית, שיש להרחיב את כיתות הגן. הרחבת הכיתות פירושה תוספת תקציב.

הכנסנו לתקציב את ענין משפלות הבית, אבל האוצר מחק סעיף זה. בדברי ההסבר נאמר שזוהי פעולה משותפת עם משרדים אחרים, וטענת האוצר היתה שיש להחזיר את הענין ליתר המשרדים.

אשר להגדלת ההשתתפות בדמי החזקה - הרי הרשויות המקומיות טוענות שהחזקה צריכה להיות ללא תשלום והשתתפות. בשנה שעברה העלינו את דמי החזקה מ- 35 לירות ל- 45 לירות. בשבילנו זה מעט מאד; יש בעלי הכנסה המסלמים לנו 120 לירות גם כן, אבל אלה מעטים מאד. יש עדיין מעטים בארץ המחזיקים את ילדיהם בחו"ל. לפני השתפרות הרשת היה מקובל שבעלי יכולת היו מחזיקים את ילדיהם בשווייץ, ויש כאלה הממשיכים עד היום להחזיק שם את ילדיהם. אין אצלנו רבים שאנו יכולים להטיל עליהם שיעור השתתפות גבוה או להעלות את שיעור ההשתתפות הקיימים.

מר בר-סלע -

התשלום המסוצע הוא של 50 לירות, ואני יודע איזה לחץ מופעל עלינו שלא לדרוש מהורים גם את התשלום הזה של 50 לירות. לבעלי משכורת השתתפות כזו מהווה מאמץ גדול. אנו יודעים באיזה מאמץ נושאים הורים בעלי משכורת כאשר הם שולחים את ילדם לבית-ספר תיכון וצריכים לשלם עבורו 50 לירות לחדש.

הודעות רישום: אני סבור שהחלטת הוועדה המתונה היתה נכונה, שלא להטיל חובה אלא למצוא הסדר של רישום. אבל לאחר שיסיימו את המסר, יקבלו את הנתונים וירכזום - אפשר יהיה לפנות למשרד החינוך והבריאות ולבקשם להסדיר את הדבר. להבא תהיה אינפורמציה שוטפת, מבלי שיהיה עדיין חוק. עד שהוסכם בין שלושת הגופים על עריכת המסר עבר זמן רב.

היו"ר מ. ארם: מהו השלב הראשון של המסר?

גב' הוטנר: השלב הראשון לא יתן תמונה ממשית על הקיים. השלב הראשון יספק רשימה מעודכנת של הילדים, גם מטעם הלשכות הסוציאליות וגם של אלה הנמצאים במוסדות שונים. תהיה הגדרה של סוגי הילדים שקיימת לגביהם דיאגנוזה ברורה. השלב השני יהיה - בדיקת כל המקרים שלגביהם אין דיאגנוזה והחלטה על צורת הבדיקות.

היו"ר מ. ארם: האם רק הטכניקה מעכבת את קצב העבודה, או אולי יש דברים אובייקטיביים שאי-אפשר להתגבר עליהם?

גב' הוטנר: אילו היה תקציב יותר גדול - אפשר היה להעסיק יותר אנשים בכת אחת, ואז אין ספק שהקצב היה יותר מהיר. נוסף לכך, יש כמה דברים שאי-אפשר לעשותם בקצב מהיר מדי, כמו הבדיקות והמיון. כאן אנו קשורים במוסדות העורכים את הבדיקות. יש לנו מעט פסיכולוגים שהם מומחים לעריכת בדיקות של ילדים מפגרים. קיים מחסור בכוח אדם בשטח זה, כשם שקיים מחסור בשטחים אחרים.

אשר לערך הרישום והמסר - הרי דומני שאנו התעלמנו מעניין אחד: גם אותם מקרים שהם ניתנים לסידור במעונות יום ואינם זקוקים לאישפוז מלא, הרי אם מאחרים במתן טיפול נאות להם - בעייתם מחריפה, ואז אין עצה אחרת אלא לאשפזם. ראינו מקרים כיצד ילדים מפגרים הפכו לאגרסיביים בגלל חוסר טיפול נאות בזמן. לאחר טיפול במשך תקופה יותר ממושכת, עשינו העברות ממוסד למוסד. אין לומר שהמוסד ברוחמה הוא חסום. לאחר תקופה מסוימת, לאחר שילד מפגר נרגע - מעבירים אותו למוסד אחר, ואז נפתחת הדרך בפני ילד אחר. מובן שהאפשרויות אינן מספיקות, ולכן חושבים על בניית ביתן נוסף.

מר בר-סלע: יש הצעה לפתוח ביתן למקרים קשים גם באחד המוסדות הקיימי

גב' הוטנר: יש בכל שנה מספר מקרים, שמשרד החינוך יודע שהוא צריך להגיע אליהם. בשנה שעברה התחלנו ברישום לגבי כיתה א'. הם קיבלו את הסטטיסטיקה של מספר הילדים שנולדו באותו שנתון ונוכחח לדעת שמספר ילדים לא הגיע לבית-הספר ולא היה ידוע מה גודלם. יתכן מאד שבין אלה יש חלק של ילדים עם פיגור קשה שהוריהם לא הביאום לבית-הספר. אם יהיה רישום - נדע על המקרים, ותהיה אפשרות של הכנון גם מצד גורמים אחרים. לפעמים יש צורך בסוג מסוים של כיתות מיוחדות, או שמשרד החינוך יצטרך לשנות את הגישה ולפתוח כיתות מסוג מיוחד. זה עלול להיות בצירוף לבתי-מלאכה מוגנים.

אני רואה את ערכו של הרישום לגבי תכנון כללי של כל הגורמים במדינה, ולאן דוקא של משרד הסעד.

גב' צ בלוך:

גב' ברט היא המנהלגשל המדור לחינוך מיוחד, והוא כולל כיתות לילדים דביליים, למטה מ- 75% ילדים שאינם מסוגלים להיות בבית-ספר וכיתות לילדים קשים. גב' ברט מספלת גם בכיתות מיוחדות במוסדות ילדים. לילדים מופרעים פותחים כיתות מיוחדות במוסדות, אבל כיתות לילדים אימבסילים זהו הדבר האחרון. נכון שיש למשרד החינוך לב לילדים האלה. ישבנו עם מר שריד ועם גב' ברט ובאנו לכלל הסדר, שבמידה והם יוכלו לחסוך, כמה כיתות חדשות תתווספנה כל שנה. לפני שנה בתחילת שנת הלימודים היו 4 - 3 כיתות כאלו, ואילו עכשיו יש 12 כיתות. הדבר הולך ומתפתח.

מעונות יום : מהו סוג הילדים המסוגלים לבקר במוסדות כאלה? יש אמנם סוג של ילדים שאפשר לסדר אותם במוסדות-יום, אבל לעתים קרובות קורה שילד שמביאים אותם למוסד כזה איננו יכול בשום פנים לשבת בו. מוסדות יום הם חשובים, אבל עוד יותר חשוב הוא שירות הבית שיכין את האם ואת הסביבה.

קיים פיקוח על מוסדות פרטיים, גם פיקוח של משרד החינוך. אנו משתדלים ללכת יד ביד עם המשרד החינוך. לא פעם אנו יושבים ודנים עם נציגי המשרד האם יש לסגור מוסד מסוים. במקרים רבים טענתי, שאין לסגור בינתיים את המוסד, למרות שידעתי שהוא רע. ביקשתי שהות עד שנתגבר על כמה בעיות. יש מוסדות טובים שעונים על הדרישות. יש עובד מיוחד שמרכז את הילדים ומפקח על המוסדות. אנו מוכנים להכין סקירה בכתב על מוסדות היום.

מפעלים מוגנים: חבענו בחקציב לפתוח כמה מפעלים מיוחדים. אני חושבת שהמפעל בירושלים הוא מצויין בגלל ההדרכה שנותנת שם הגב' לואי לוי. היא גם הצליחה להשיג כספים מגורמים שונים.

שאלת המתבגרים מהווה בעיה. כולנו בבחינת חדשים בארץ ואין לנו קרובים שיושיטו עזרה. אנו צריכים לדעת שקיימת גם בעיית הדיור.

מהו הקריטריון לסידור הילדים? אנו משתדלים לקחת את המקרים האכזריים והקשים ביותר, ואף סידרנו ילדים כאלה במוסדות פרטיים. סידור ילד מפגר זוהי בעיקר עזרה למשפחה. אם רוצים לשמור על שלומה של המשפחה - צריך לדאוג לסידורו של הילד.

כיצד להעלות את קרן הפעולה בעיני הציבור? אני רוצה לקוות שבפברואר-מרץ אנסה לחפש גוף מתאים, ואז אמסור לכם פרטים.

בשבוע הבאה נוכל להקדיש למשרד הסעד שעה אחת בלבד, כי את השעה הנוספת עלינו להקדיש לענין האופטיקאים.

היו"ר מ. ארם:

הישיבה נעולה.

(הישיבה ננעלה בשעה 11.00)